

1.12. Svjetski dan AIDS-a – dan važnosti spolnog i reproduktivnog zdravlja

Godine 1981. javljaju se prvi dotada nepoznati slučajevi, skupno imenovani kao sindrom stečene imunodeficijencije (AIDS, SIDA), te naznake moguće prijetnje od nove zarazne bolesti. Prepoznavanje samog sindroma potaknula je objava serije slučajeva pneumonije uzrokovane *Pneumocystis carinii* uz kandidijazu sluznica i limfopeniju u homoseksualnih muškaraca. U početku sumnjalo se da je stanje izazvano drogom koju su uzimali oboljeli homoseksualci, no epidemiološki dokazi (epidemija u oboljelih od hemofilije, obolijevanje žena) ubrzo nakon prvog slučaja upućuju na pojavu novog infektivnog agensa koji je odgovoran za razvoj oportunističkih infekcija s uzrokovanom teškom imunodeficijencijom.

Danas je AIDS jedna od najpogubnijih bolesti čovječanstva. U svijetu je, prema procjenama SZO-a i UNAIDS-a, u 2015. godini s HIV infekcijom živjelo 36,7 milijuna ljudi, od čega je bilo 2,1 milijuna novih slučajeva zaraze HIV-om. Od posljedica AIDS-a umrlo je 1,1 milijun ljudi. Godišnje se prema podacima ECDC-a u zemljama članicama EU/EEA zabilježi oko 30 000 novih dijagnoza HIV infekcije, što čini stopu od 6.4 na 100 000 stanovnika. HIV infekcija i AIDS i dalje su od javnozdravstvenog značaja u svijetu i Europi.

Prema podacima HZJZ-a, od 1985. do kraja 2015. godine ukupno je zabilježen 1321 slučaj HIV infekcije. Od toga je 458 oboljelih od AIDS-a, a u istom razdoblju od posljedica AIDS-a umrla je 201 osoba. Posljednjih godina prosječno se godišnje u Hrvatskoj bilježi oko 90 novodijagnosticiranih slučajeva infekcije HIV-om, što je stopa od 21 na milijun stanovnika i Hrvatsku svrstava među zemlje s niskom učestalošću HIV infekcije (64/1 milijun je prosjek za zemlje EU/EEA u 2014.).

U 2016. godini (do listopada) u Hrvatskoj je zabilježeno 80-ak novih slučajeva HIV infekcije i AIDS-a (preliminarni podaci), što je na razini prošle godine, uz blagi trend porasta pojavnosti.

Većina svih slučajeva HIV/AIDS-a u razdoblju od 1985. do 2015. godine zarazila se spolnim putem prijenosa virusa. Posljednjih se godina bilježi porast novodijagnosticiranih slučajeva među muškarcima koji prakticiraju spolni odnos s osobama istog ili oba spola i njihov udio je sve veći, a slična je situacija i u zemljama EU (porast od 33% u odnosu na 2004.).

U Osječko-baranjskoj županiji od 1985. do kraja 2015. godine evidentirano je 76, a umrlo 12 HIV pozitivnih osoba. U istome razdoblju, od AIDS-a oboljelo je 29, a umrlo 11 osoba. Uglavnom se radi o osobama muškog spola (preko 93% slučajeva). Oko 53% zaraženih (oba spola zajedno) u dobi je između 25 i 39 godina. Kod približno 93% HIV pozitivnih osoba do zaraze je došlo spolnim putem. Prema spolnom putu prijenosa zaraze, na prvome mjestu je muški homoseksualni kontakt (77%), a zatim slijedi heteroseksualni, gdje do zaraze dolazi izvan trajne veze (12%). Posljednjih desetak godina u Osječko-baranjskoj županiji godišnje se prosječno registrira 4-5 novih HIV pozitivnih osoba. Tijekom 2015. zabilježeno je 8 novih slučajeva HIV infekcije.

Gotovo trideset godina prvog prosinca se u svijetu i Hrvatskoj obilježava Svjetski dan borbe protiv AIDS-a, brojnim događanjima i aktivnostima. Cilj toga je podići svijest javnosti i ukazati na javnozdravstveni značaj HIV/AIDS-a: rizike i mjere zaštite, važnost prevencije, ranog dijagnosticiranja, liječenja i skrbi za oboljele, kao i pokazati solidarnost prema oboljelima, te dati doprinos smanjenju

stigme i diskriminacije, ali i zaštiti spolnog i reproduktivnog zdravlja. Crvena vrpca (red ribbon), međunarodni je simbol svjesnosti i podrške prevenciji i liječenju HIV infekcije i AIDS-a.

Testiranje je jedini način otkrivanja i dijagnosticiranja infekcije HIV-om, omogućuje rano otkrivanje infekcije i uspješnije liječenje, te pomaže u sprječavanju daljnjeg širenja HIV-a. . Iznimno korisnom mjerom prevencije pokazalo se testiranje na HIV/AIDS i ostale SPI, a koje se može učiniti anonimno i besplatno u 10 Centara za dobrovoljno, anonimno i besplatno savjetovanje i testiranje na HIV (CST/HIV savjetovališta) u 8 gradova u Hrvatskoj. Navedena Savjetovališta svojim korisnicima pružaju usluge individualnog savjetovanja o HIV/AIDS-u (načinima prijenosa, rizicima, procjeni osobnog rizika korisnika), savjetovanja o drugim SPI i odgovornom spolnom ponašanju, testiranja na HIV, hepatitis B, hepatitis C i sifilis, pomoć pri upućivanju na liječenje i podršku te dijeljenje edukativno informativnog materijala (brošura, letaka) i prezervativa. Provođenje navedenih aktivnosti, te što veća dostupnost testiranja trebaju naročito obuhvaćati mladu populaciju. Jedan takav Centar za besplatno i anonimno testiranje (CST/HIV) postoji i u našem gradu, u okviru ZZJZ Osječko-baranjske županije. U njemu rade osobe koje su educirane za taj posao, mogu dati adekvatan i stručan savjet, testirati, te ukoliko nalaz i bude loš, uputiti osobu na pravu adresu, gdje joj se može pružiti daljnja adekvatna medicinska zaštita i liječenje.

I ove je godine, od 21. do . 25. 11., u cilju poboljšanja dostupnosti besplatnog i anonimnog testiranja na HIV i sifilis, u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu, organiziran „Tjedan testiranja na HIV“. Akcija je organizirana u suradnji Centara za savjetovanje i testiranje i udruge „ISKORAK“. Zabilježen je veliki odaziv, posebno osoba iz ugroženih skupina. U Osijeku se odazvalo 60 osoba. Naš je cilj informirati i educirati posebice mlade, ali i sve ostale, o rizicima i načinima zaštite, te pridonijeti unaprjeđenju sustava savjetovanja i testiranja na krvlju i spolno prenosive bolesti, te zaštititi spolnog i reproduktivnog zdravlja u našoj Županiji i Hrvatskoj.

Prof. dr. sc. Karlo Kožul, dr. med.

Spec. epidemiolog